

CENTRALA POLSKICH
SZKÓŁ DOKSZTAŁCAJĄCYCH
W AMERYCE

POLISH SUPPLEMENTARY
SCHOOL COUNCIL OF AMERICA

2/2023

KWARTALNIK / QUARTERLY
DRUK ISSN 2470-6167
ONLINE ISSN 2470-6175
NAKLAD 300 EGZ.

Z teki Asystenta

DODATEK DO KWARTALNIKA ASYSTENT #30

Edukacja wczesnoszkolna

- 3 Zagadki bajkowe
Barbara Kosmowska
- 4 Rebusy
Aneta Matyszczyk
- 6 Przybory szkolne
Lucyna Bzowska

Zestaw ćwiczeń interaktywnych

- 9 Ćwiczenia interaktywne do lekcji
o przyborach szkolnych
Lucyna Bzowska

Język polski

- 10 Geneza „Pana Tadeusza”
Adama Mickiewicza
Joanna Balcerzyk

Historia

- 14 Stalinizm w Polsce
Agata Szeska
- 17 Życie w Polskiej
Rzeczypospolitej Ludowej
Agata Szeska

Geografia

- 20 Gospodarka morska
Morza Bałtyckiego
Dorota Nagórska

Katecheza

- 24 Bliżej Boga przez przyrodę i sport
Krzysztof Gospodarzec

Metodyczny niezbędnik do ćwiczeń z tekstem literackim

- 27 Jak przeprowadzić analizę tekstu
literackiego?
Poezja na lekcjach języka polskiego
Laura Migas-Puch

Metodyka

- 30 Wartości i ekologia
Marta Wesółowska

Uczniowie piszą

- 32 Szabla Króla Zygmunta
Patrick Kosmala
- 33 Historia mojej rodziny
Emma Krajewski

Recenzje

- 34 Wisząca małpa
Agnieszka Halubiec

Droży Czytelnicy!

W drugim numerze tegorocznego dodatku do „Asystenta” oferujemy Państwu jak zwykle garść cennych i ciekawych pomysłów metodycznych do pracy z uczniami w różnym wieku.

Nauczyciele klas najmłodszych znajdą kolejne rebusy i zagadki pozwalające realizować starą, ale jakże potrzebną, oświeceniową zasadę nauki przez zabawę. Mogą również skorzystać z pomysłu na lekcję o przyborach szkolnych, a dodatkową pomocą w urozmaiceniu zajęć będą na pewno ćwiczenia interaktywne, ukryte pod kodami QR, które przygotowała dla nas Lucyna Bzowska.

Lekcje ze starszymi uczniami powinny ułatwić scenariusze zajęć z języka polskiego (o genezie „Pana Tadeusza”), historii (o mrocznych czasach stalinizmu w Polsce oraz o życiu w PRL) oraz z geografii (o gospodarce Morza Bałtyckiego). Proponujemy również ciekawy pomysł na zajęcia katechetyczne o zbliżaniu się do Boga przez przyrodę i sport.

Polecamy Państwu także drugą część naszego „Metodycznego niezbędnika do ćwiczeń z tekstem literackim”. Tym razem

autorka prezentuje, jak poddać analizie drukowany wcześniej na łamach „Asystenta” wiersz Barbary Kosmowskiej „Najpiękniejsza pora roku”.

W nowym dziale „Metodyka” razem z Martą Wesołowską podpowiadamy, jak promować wśród uczniów zachowania proekologiczne i uczyć młodzież odpowiedzialności za naszą planetę.

Prezentujemy również nagrodzone teksty uczniów szkół polonijnych: Emmy Krajewski i Patricka Kosmali. Piszą oni o sprawach tak bliskich Polakom rozsiadym po świecie. Emma – o dziejach swojej rodziny uwikłanej w wielką historię, a Patrick o ulubionej patriotycznej legendzie.

Jak zwykle zachęcamy również do przeczytania recenzji Agnieszki Hałubiec. Tym razem autorka prezentuje swoje odczucia po lekturze debiutanckiej powieści znanego wszystkim reżysera Juliusza Machulskiego pt. „Wisząca małpa”.

Zespół redakcyjny „Asystenta”

Redaktor naczelna
Renata Jujka

Redaktor prowadząca
Joanna Balcerzyk

Redaktor ds. literackich
Barbara Kosmowska

Zespół redakcyjny
Aneta Matyszczuk, Elizabeth Laskowski

Oprawa graficzna, skład
Katarzyna Wilusz

Korekta
Katarzyna Wilusz

Bank zdjęć
www.pixabay.com, www.unsplash.com,
www.pexels.com, pl.freepik.com

Okładka książki
dzięki uprzejmości Wydawnictwa Sonia Draga

Druk
PPU Boxpol Sp. z o.o., ul. Wiejska 28,
76-200 Słupsk, Polska, tel. +48 59 8424371,
e-mail: druk@boxpol.pl, www.boxpol.pl

Zamówienia
Wioletta Juszińska, wjusinska@yahoo.com,
119 Kingswood Dr Naugatuck, CT06770

Promocja
Aneta Matyszczuk

Wydawca
Centrala Polskich Szkół Doksztalujących
w Ameryce

Czasopismo „Asystent” wydaje Centrala Polskich Szkół Doksztalujących w Ameryce zgodnie z podjętą Uchwałą w 2015 r., na mocy której powołano zespół redakcyjny.

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych i zastrzega sobie prawo do redagowania, skracania i adiustacji nadesłanych tekstów.

Materiały do numeru na I kwartał przyjmowane są do 15 stycznia, na II kwartał — do 15 kwietnia, na III kwartał — do 15 lipca, na IV kwartał — do 15 października.

Redakcja nie odpowiada za treść ogłoszeń, zamieszczonych reklam i materiałów promocyjnych.

Opinie zawarte w nadesłanych tekstach są opiniami ich autorów i nie muszą odzwierciedlać stanowiska Zarządu CPSD.

Przedruki z kwartalnika „Asystent” dozwolone są wyłącznie za uprzednią pisemną zgodą Wydawcy.

 KANCELARIA PREZESA
RADY MINISTRÓW

Projekt finansowany ze środków Kancelarii Prezesa Rady Ministrów w ramach zadania publicznego dotyczącego pomocy Polonii i Polakom za granicą. Umowa nr 707/DWPP/23.

Publikacja wyraża jedynie poglądy autorów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

Zagadki bajkowe

Barbara Kosmowska

1.

Niedobre siostry i zła macocha
Mówią do niej: „brudasio”, krzyczą wciąż: „Wynocha”!
A ona, pracowita. Biedny na niej ciuszek,
Kiedys swój los odmieni...
Kto to taki?

2.

Urodziło się inne niż reszta rodziny.
Dramatyczne i smutne były to „urodziny”.
Ale pewnego dnia z tej małej pokraki
Wyrósł piękny ptak. Ptak nie byle jaki!
To baśń o pięknym końcu i trudnym początku,
Czyli opowieść o...

3.

Czy znacie dziewczynkę, co w ponurym lesie
Idzie do swej babci i leki jej niesie?
A już za małą chwilkę ma spotkanie z wilkiem?
Tę odważną panienkę znają wszyscy z podwórka,
Bo wstyd przecież nie znać...

4.

Pod kłodrą mały groch i z miejsca wielki foch!
Baśń o tym, jak poznać królownę, odróżnić ją od „motłochu”,
Nosi od wieków tytuł...

5.

Znajdą ją w lesie krasnoludki,
Na długą chwilę z nimi zamieszka,
Zanim na stałe powróci do pałacu
Znana wszystkim dzieciom...

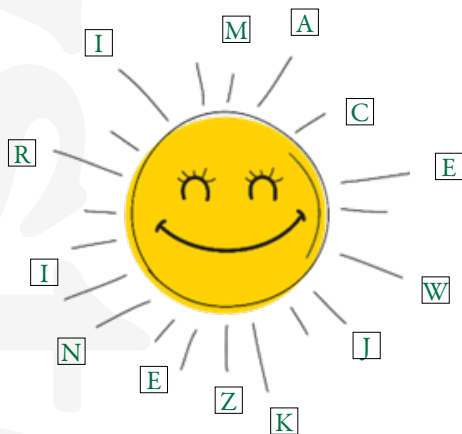
Rebusy

Aneta Matyszczyk

1. Przeskakując co drugą literę, odgadniesz temat Rebusów-Zgadusów.

W E I R O K S L N P A

2. Ułóż nazwy 3 wiosennych miesięcy z rozsypanych liter.

3. Odgadnij rebusy. Rozwiązaniem będą nazwy wiosennych kwiatów.

1. FY + RK = Z

2. P + SZ = RZ SZKA + Z + KA

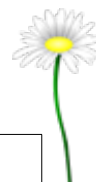
3. WA + RA + S

4. JAC + K + PAL

5. PA + M = T

6. Ń = N + ZKA + A

7. T + + I + DA

4. Wiosna to piękna, ale bardzo pracowita pora roku.
Pomóż ogrodnikom odszukać narzędzia potrzebne do pracy w ogrodzie.

Ł	O	P	A	T	A	G	R	A	K
S	G	I	G	R	A	B	K	I	O
E	R	Ł	O	A	M	I	W	E	N
K	A	T	A	C	Z	K	A	N	E
A	B	A	S	Z	L	A	L	E	W
T	I	M	O	T	Y	K	A	C	K
O	E	O	N	O	Ż	Y	C	E	A
R	E	T	U	R	E	N	K	A	P
K	O	S	I	A	R	K	A	J	U
P	R	Ę	K	A	W	I	C	E	B

Przybory szkolne

Lucyna Bzowska

Proponowany scenariusz można zrealizować w klasach I–III z położeniem nacisku na inne cele. W opisane działania można wpleść czytanie i pisanie pojedynczych wyrazów, zdań czy też krótkiej spójnej wypowiedzi

Na początku klasy pierwszej należy skoncentrować się na poznaniu koleżanek i kolegów, bogaceniu słownictwa związanego z przyborami szkolnymi, stosunkami przestrzennymi.

W drugiej i trzeciej klasie oprócz wypowiedzi ustnych można zapisywać nazwy przyborów, czytać je, układać w kolejności alfabetycznej, układać zagadki, tworzyć skojarzenia, spójne wypowiedzi i opowiadania, opisywać wybrane przybory i wcielać się w nie, tworząc np. „prośby przyborów szkolnych”, zadawać pytania i formułować odpowiedzi, zapisywać wypowiedzi swoje i kolegów, a z części wstępnej wybrać tylko warianty związane z integracją zespołu, wprowadzeniem w temat zajęć.

Nie podaję celów lekcji, celów sformułowanych w języku ucznia, kryteriów sukcesu, pytań kluczowych ani sposobów sprawdzenia osiągnięcia założonych celów, ponieważ jest to schemat zajęć z propozycjami metod aktywizujących, który można wykorzystać w różny sposób w zależności od potrzeb.

Mam nadzieję, że zaprezentowane metody zainspirują Was do przygotowania interesujących i efektywnych zajęć.

POWITANIE piosenką powitalną *Ja chodzę już do szkoły* na melodię *Gdzie strumyk...*

Dzieci stoją parami w dwóch kołach współśrodkowych, zwrócone twarzami do siebie. Śpiewają, wykonując gesty:

<i>Ja chodzę już do szkoły,</i>	– wskazują siebie,
<i>do szkoły chodzisz ty,</i>	– wskazują partnera,
<i>będziemy czytać, pisać</i>	– naśladują czytanie i pisanie,
<i>i liczyć raz, dwa, trzy!</i>	– rytmicznie uderzają w dłonie partnera

<i>Będziemy czytać, pisać</i>	– idą w prawo po obwodzie koła,
<i>i liczyć raz, dwa, trzy!</i>	
<i>Raz, dwa, trzy!</i>	– uderzają w dłonie partnera (w wersji trudniejszej dzieci z koła wewnętrznego przesuwają się o jedną osobę w prawo i uderzają w dłonie nowego partnera).

WPROWADZENIE DO TEMATU, OMÓWIENIE CELÓW LEKCJI I KRYTERIÓW SUKCESU

Działania oparte na wierszyku *Idzie uczeń do szkoły* – utrwalanie imion, gromadzenie słownictwa związanego z tematem.

*Idzie uczeń do szkoły,
uśmiechnięty, wesoly.
Swoją klasę dobrze zna.
tam przyjaciół wielu ma.*

- Nauka tekstu na zasadzie echa i rytmizacji tekstu

Dzieci uczą się tekstu na zasadzie echa – powtarzają po jednym wersie po nauczycielu. Następnie rytmizują go w różny sposób, powtarzając cicho, głośno, wolno, szybko. Chętne dzieci mogą proponować sposób wypowiedziania, przedstawiania ruchem kolejnych wersów.

- Utrwalanie imion

Dzieci w kręgu. Rytmicznie recytują tekst wierszyka. Po ostatnim wersie wypowiadają imiona wszystkich osób stojących w kręgu. Po każdym etapie (lub na kolejnych lekcjach) możemy zaproponować inny sposób przedstawiania się dzieci z grupy, np.: po kolei każdy wypowiada swoje imię, każdy wypowiada swoje imię w określony wcześniej sposób (głośno, radośnie, pytaniem), wyznaczona osoba wchodzi do kręgu i wypowiada imiona kolejnych osób siedzących w kręgu. Można również wykorzystać wizytówki, np. znaleźć swoją wizytówkę leżącą w kręgu, stanąć koło swojej wizytówki (jeżeli są rozłożone w sali).

WARIANT — zabawa rytmiczna

Dzieci siedzą w kręgu. Powoli, rytmicznie wypowiadają tekst. W pierwszym wersie siedząc, uderzają na przemian raz prawą, raz lewą ręką o podłogę – maszerują do szkoły, w drugim klepią w swoje uda, w trzecim – klaszczą w ręce, a w czwartym wersie zataczają ręką półkole – pokazują przyjaciół. Po każdej rundzie można wymienić imiona wszystkich dzieci i zamienić się miejscami.

WARIANT — zabawa rytmiczna z przekazywaniem rekwizytu

Dzieci siedzą w kręgu. Wypowiadając tekst wierszyka, jednocześnie podają rytmicznie np. woreczki. Po wypowiedzeniu ostatniej sylaby zatrzymują ruch. Nauczyciel wymienia osoby (np.: chłopcy, dziewczęta, osoby z krótkimi włosami itp.), których zadaniem jest szybko obiegnięcie dzieci siedzących w kręgu i powrót na swoje miejsce.

- Wypracowanie słownictwa: przybory szkolne

Na środku klasy kładziemy przybory szkolne. Dziecko, które wypowiedziało ostatnią sylabę wierszyka, wstaje i pokazuje np. pięć przyborów szkolnych, jednocześnie wymieniając ich nazwy. Zadaniem pozostałych uczestników jest ich powtórzenie. Można zapisywać na paskach papieru wymieniane przez dzieci przedmioty i wykorzystać je w dalszych działaniach (ćwiczenia w czytaniu, kolejność alfabetyczna).

Działania oparte na wierszyku „Mam tornister”

Dzieci uczą się wierszyka – nauczyciel mówi po jednym wersie (w różnym tempie i w różny sposób – wolno, szybko, głośno, cicho itp.), a dzieci powtarzają:

*Mam tornister oraz książki,
znam już swoje obowiązki.
Wiem, jak dobrym być kolegą
i się bardzo cieszę z tego!*

Siedzą przy stolikach. Składają kartkę według instrukcji nauczyciela – robią kartę pracy składającą się z czterech części – okienek. W każdym okienku (polu) rysują jeden wybrany przybór szkolny.

Siadają w kręgu. Każdy po kolei na podstawie swojej pracy kończy zdanie: *W moim piórniku mam...*, np. *mazaki, gumkę, nożyczki i ołówek*.

Nauczyciel umawia się z dziećmi, że ich kartki to piórniki z czterema częściami. Ustala z nimi położenie tych części – prawa górna część, lewa górna część, prawa dolna część,

lewa dolna część. Teraz mówi np. prawa górna część, a dzieci kładą na niej rękę. Kilka osób mówi pełnym zdaniem, co tu ma, np.: *W prawej górnej części piórnika mam gumkę*.

Dzieci rozcinają kartki po liniach zgięcia. Nauczyciel demonstruje różne możliwości ułożenia 3–4 narysowanych przyborów (z prawej, z lewej strony, na górze, na dole itd.). Zadaje pytania dotyczące ich położenia. Dzieci samodzielnie układają swoje rysunki, chętne osoby opisują ich położenie.

Temperówka, ołówek, piórnik

Dzieci tworzą trójki. Dwie osoby trzymają się za ręce – są *temperówką*, trzecia osoba jest *ołówkiem* – wchodzi do *temperówki*. Nauczyciel podaje hasła, a dzieci wykonują wcześniej ustalone czynności: na hasło **OŁÓWEK** – *ołówek* zmienia *temperówkę* (ta stoi w miejscu, dzieci podnoszą ręce do góry, wpuszczając *ołówek*); na hasło **TEMPERÓWKA** – *temperówka* zmienia *ołówek* (ten stoi w miejscu, nie rusza się); na hasło **PIÓRNIK** – wszyscy zmieniają miejsca, tworząc nowe trójki.

Zbiory

Dzieci siedzą w kręgu (mają swoje narysowane przybory szkolne).

Pierwsze dziecko pokazuje i nazywa jeden ze swoich przedmiotów, po czym i kładzie go na środku. Kto ma taki sam przedmiot, kładzie obok (wszystkie nazwy nauczyciel zapisuje na paskach papieru). W działaniu powstają zbiory – zbiór kredek, zbiór ołówków itd.

Można również położyć nacisk na zaimbek wskazujący rodzaj rzeczownika: ten, ta, to (ten ołówek, ta temperówka, ten piórnik).

Dzieci czytają wyrazy globalnie, z podziałem na sylaby. „Podpisują” nimi rysunki z przybarami. Nauczyciel proponuje działania matematyczne:

- liczenie poszczególnych elementów i zapisywanie liczb,
- szacowanie – w którym zbiorze jest najwięcej, w którym najmniej elementów (jak można to sprawdzić),
- porównywanie – mniej, więcej, tyle samo,
- układanie prostych zadań tekstowych na bazie ułożonych zbiorów.

Kilka przykładów dzieci zapisują do zeszytów.

Podawanie informacji

Dzieci wybierają sobie po jednym przyborze szkolnym i podają 2–3 informacje o nim.

Działanie można zrealizować w formie zagadek – dzieci wymieniają informacje o danym przedmiocie (skojarzenia), nie wymieniając jego nazwy, a pozostali odgadują.

Ćwiczenia orientacji przestrzennej

Rozcinamy karty pracy po liniach zagięcia, a rysunki wykorzystujemy do różnych ćwiczeń orientacji przestrzennej (przestrzeń wokół siebie, przestrzeń z punktu widzenia drugiej osoby, wytyczanie kierunków od obranego przedmiotu, przestrzeń na kartce papieru).

Dzieci układają powycinane kartki z rysunkami wokół siebie (słownictwo w relacji – ja i moje otoczenie, przestrzeń z punktu widzenia drugiej osoby) i omawiają powstałą sytuację, używając słów: *przed, z przodu, za, z tyłu, z boku, po mojej prawej stronie, po lewej*. Każdy może mówić o położeniu przedmiotów z własnego punktu widzenia lub z perspektywy wybranego kolegi.

Nauczyciel określa położenie, a dzieci postępują zgodnie z instrukcją. Po wykonaniu zadania omawiają sposób ułożenia przyborów szkolnych.

Popatrz i zapamiętaj

Dzieci siedzą w kręgu. W środku koła nauczyciel umieszcza kilka przyborów szkolnych. Poleca je zapamiętać. Dzieci zamykają oczy lub odwracają się, a w tym czasie nauczyciel chowa jeden przedmiot. Zadanie polega na odgadnięciu, czego nie ma.

Programowanie systemu języka – rzeczownik w konstrukcjach typu: Jest (kto? co?, np. KREDKA) i Nie ma (kogo? czego?, np. KREDKI).

Zabawa Nadszedł dzień wesoly (na podstawie zabawy Jawor, jawor...)

Dwoje dzieci staje naprzeciwko siebie, podaje sobie ręce i podnosi do góry, tworząc coś w rodzaju otwartej bramy. Pod tą bramą w rytm śpiewanej piosenki przechodzą dzieci (jedno za drugim):

*Nadszedł dzień wesoly,
idziemy do szkoły,
wielu uczniów przepuszczamy,
a jednego zatrzymamy
i sprawdzamy,
co w tornistrze ma.*

Kiedy wybrzmi ostatnia sylaba (*ma*), brama opada, zatrzymując jednego z uczestników zabawy. Zatrzymane dziecko wykonuje zadanie podane przez nauczyciela lub chętne dziecko np. wymienia 3 przybory szkolne znajdujące się w piórniku, układa z nimi zdanie, podaje skojarzenia do wybranego przyboru, rozwiązuje zagadki, czyta nazwy przyborów. Po wykonaniu zadania (samodzielnie lub z pomocą koleżanek i kolegów) wymienia się z jedną z osób tworzących bramę. W ten sposób brama ciągle się zmienia.

PODSUMOWANIE ZAJĘĆ. SPRAWDZENIE OSIĄGNIĘCIA KRYTERIÓW SUKCESU**INFORMACJA ZWROTNA****ZABAWA NA POŻEGNANIE**

*Wraca uczeń ze szkoły,
uśmiechnięty, wesoly.
Swoją klasę dobrze zna.
tam przyjaciół wielu ma.*

Bibliografia

- L. Bzowska, A. Godlewska, E. Ławczys, A. Zawacka-Uveges, *INSPIRATOR. Czytam i piszę. Klasa 1*, Wydawnictwo Edukacyjne Sen 2021.

Lucyna Bzowska
Ćwiczenia interaktywne – Przybory szkolne

Zeskanuj kody QR, aby wykonać ćwiczenia

Geneza „Pana Tadeusza” Adama Mickiewicza

Joanna Balcerzyk

Lekcja dla klasy II LO

Temat lekcji: Dlaczego Adam Mickiewicz napisał „Pana Tadeusza”, czyli o genezie epopei w świetle Epilogu

Czas trwania zajęć: 90 minut

Lekcja została opracowana na podstawie tekstu „Pan Tadeusz” A. Mickiewicza oraz podręcznika: A. Siek, A. Witowska, M. Kończewska, *Podręcznik literacko-językowy dla polonijnych szkół średnich, Romantyzm, Pozytywizm, Młoda Polska, Klasa II Liceum*, Chicago 2020.

CELE OGÓLNE

- zapoznanie uczniów z genezą „Pana Tadeusza”,
- zaznajomienie z tłem historycznym epopei,
- zwrócenie uwagi uczniów na rolę wyobraźni w procesie tworzenia utworu oraz jego terapeutyczny charakter,
- uświadomienie uczniom roli Epilogu w interpretacji całej epopei Mickiewicza.

CELE SZCZEGÓŁOWE

Uczeń zna:

- genezę „Pana Tadeusza”,
- sytuację emigracyjną po powstaniu listopadowym i jej wpływ na A. Mickiewicza i innych emigrantów politycznych,
- terminy *epopeja narodowa* oraz *epilog*.

Uczeń potrafi:

- wskazać w tekście Epilogu fragmenty poświęcone charakterystyce środowiska emigracyjnego po powstaniu listopadowym oraz nastroje panujące w Paryżu w latach 1832–1834,
- wskazać w tekście fragmenty opisujące kraj lat dziecińczych poety,
- odpowiedzieć na pytanie, dlaczego Mickiewicz odszedł od tematów martyrologicznych w stronę wyidealizowanego opisu miejsc, ludzi i stosunków wśród nich panujących.

Uczeń rozumie:

- rolę Epilogu w interpretacji całego dzieła,
- pobudki, które popchnęły Mickiewicza do napisania „Pana Tadeusza”,
- terminy: *epopeja narodowa*, *epilog*, *emigracja*,
- na czym polegał terapeutyczny charakter dzieła.

METODY I FORMY PRACY

- rozmowa nauczyciela z uczniami (elementy heureka),
- praca z tekstem,
- elementy wykładu.

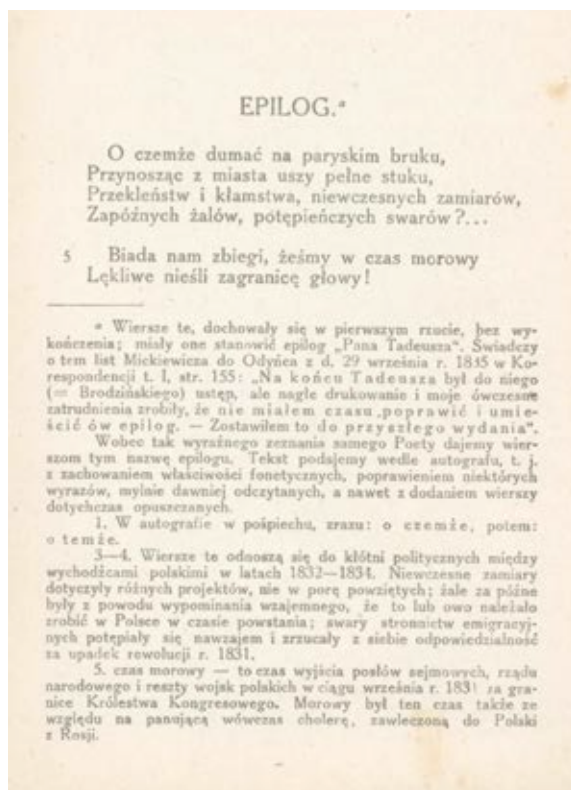
POMOCE DYDAKTYCZNE

- podręcznik: A. Siek, A. Witowska, M. Kończewska, *Podręcznik literacko-językowy dla polonijnych szkół średnich, Romantyzm, Pozytywizm, Młoda Polska, Klasa II Liceum*, Chicago 2020,
- Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz* (dowolne wydanie),
- karty pracy,
- początkowy fragment filmu A. Wajdy *Pan Tadeusz*.

PRZEBIEG LEKCJI

Wstęp

1. Lekcję warto rozpocząć od swobodnej rozmowy z uczniami na temat emigracji i jej konsekwencji. Jest to temat dla nich bliski. Wśród wypowiedzi na pewno znajdą się informacje o ekonomicznych przyczynach opuszczenia kraju ojczystego, możliwe, że będą i takie o politycznej genezie emigracyjnych losów. Ważne jest, by uczniom, którzy zwykle z dystansem odnoszą się do lektury, zwłaszcza tak trudnej, jak „Pan Tadeusz”, uświadomić, że autor miał doświadczenia podobne do ich rodziców lub dziadków. Nawet jeśli przyczyny były inne, to tęsknota – ta sama. Po tej rozmowie należy zapoznać młodzież z tematem oraz celami lekcji.
2. Kolejną część zajęć to krótkie wprowadzenie do lektury. Skondensowane informacje o epopei Mickiewicza można znaleźć w podręczniku (s. 77). Warto zwrócić

uwagę na lata powstania utworu i sytuację, w której znajdowali się emigranci. Ponadto podręcznik objaśnia, dlaczego „Pana Tadeusza” nazywa się epopeją narodową (można odnieść się do wiedzy uczniów na temat cech eposu i wskazać związku dzieła Mickiewicza z tym starożytnym gatunkiem).

Część właściwa lekcji

1. Właściwą część lekcji należy rozpocząć od przypomnienia definicji terminu „epilog” i objaśnienia, że Epilog w „Panu Tadeuszu” nie jest nim w ścisłym tego słowa znaczeniu, gdyż nie objaśnia dalszych losów bohaterów ani nie uzupełnia treści dzieła. Został dołączony do tekstu po to, by poeta mógł zaprezentować czytelnikowi genezę swojego utworu oraz własne doświadczenia i sytuację, w której znaleźli się popowstaniowi emigranci. Warto tutaj przypomnieć wiadomości z historii na temat klęski powstania listopadowego i konieczności opuszczenia ojczyzny w obawie przed represjami osób zaangażowanych w działalność patriotyczną.
2. Zanim nauczyciel odczyta Epilog „Pana Tadeusza”, warto uczniom odtworzyć początkowy fragment filmu Andrzeja Wajdy i porozmawiać z nimi na jego temat. Zapewne zauważą, że twórcy filmu rozpoczęli go od retrospektywnego, względem akcji właściwej, zaprezentowania nastrojów emigracyjnych. Posłużyli

się tutaj autorskim zabiegiem ukazania doświadczonych i postarzałych mieszkańców Soplicowa w ciasnej i mrocznej izbie paryskiego, emigracyjnego mieszkania, którym autor (ucharakteryzowany na Adama Mickiewicza Krzysztof Kolberger) odczytuje fragmenty epilogu swojego dzieła. Kolory tych początkowych kadrów są ponure, stroje bohaterów ciemne, a twarze smutne i pozbawione blasku. Kiedy pada słynne zdanie: [...] *W całej przeszłości i całej przyszłości/ Jedna już tylko jest kraina taka,/ W której jest trochę szczęścia dla Polaka,/ Kraj lat dziecinnych* [...] plan się rozszerza, kolory się zmieniają, widzimy szerokie zielone łąki, piękną przyrodę i przemieszczającego się bryczką „młodego panka”. Dopiero wtedy pojawia się tytuł i rozpoczyna akcja właściwa filmu. Jest to dobry sposób na zaprezentowanie uczniom różnicy pomiędzy emigracyjnym życiem a beztrudną młodością autora i jego przyjaciół. (Można przypomnieć, że w roku 1812, czyli roku kończącym akcję utworu, Mickiewicz miał zaledwie 14 lat, więc jego sposób ostrzegania świata zapewne różnił się znacznie od tego dorosłego, naznaczonego tęsknotą i bólem.)

3. Prowadzący zajęcia odczytuje Epilog. Zanim rozpocznie się analiza jego najbardziej znaczących fragmentów, warto zapoznać młodzież z całym tekstem oraz objaśnić im trudne i archaiczne słowa, by całość była dla nich zrozumiała.

Następnie nauczyciel prosi, by wybrana lub chętna osoba wskazała ten fragment, w którym mowa o sytuacji, w której znaleźli się emigranci polistopadowi i krótko ją omówiła. (Należy zwrócić uwagę na konflikty oraz wzajemne oskarżenia spowodowane rozpaczą po przegranej i brakiem perspektyw, na smutek i podejrzliwość, traumę związaną z sytuacją ojczyzny i samych emigrantów.)

Kolejnym etapem pracy jest wskazanie tych fragmentów, które mówią o potrzebie ucieczki od tej smutnej rzeczywistości w stronę przeszłości i kraju dzieciństwa. (Mickiewicz wprost informuje, że opisywanie „kraju lat dziecinnych” było formą terapii – ucieczki od niewesołej rzeczywistości.)

Uczniowie odczytują również określenia, którymi autor charakteryzuje te miejsca, które zapamiętał. Na pewno łatwo zauważą, że poddał je idealizacji i przeciwstawił zagranicznej rzeczywistości (zastosował kontrast pomiędzy tam a tu). W ten sposób uzyskał pastelowy obrazek, cechujący się spokojem, miłością i bezpieczeństwem, który dawał schronienie i możliwość ucieczki od teraźniejszości.

Warto także zwrócić uwagę na fragment, który mówi, dlaczego nie zdecydował się pisać o niedawnej klęsce (bo to również objaśnia), dlaczego czuł potrzebę napisania utworu optymistycznego i dającego nadzieję.

Jeśli wystarczy czasu, można też poprosić młodzież o odszukanie w Epilogu informacji na temat roli przyjaciół w powstaniu dzieła. (Nawet korespondencja autora mówi, że miał zamiar napisać sielankę szlachecką, pozbawioną tła historycznego, ale liczne rozmowy z przyjaciółmi i odczytywanie im kolejnych fragmentów poskutkowały tym, że dzieło się rozrosło i wzbogaciło również o ich doświadczenia i wspomnienia.)

4. Kolejną część lekcji warto poświęcić na odpowiedź na pytanie, czy życzenie autora, by jego *...księgi zbladziły pod strzechy...* się ziściło.

Podsumowanie

Na zakończenie lekcji, by się upewnić, że uczniowie zrozumieli przesłanie Epilogu i jego znaczenie dla interpretacji dzieła Mickiewicza, można zlecić rozwiązanie zadania 2 ze strony 80 w podręczniku lub uzupełnienie zamieszczonej poniżej karty pracy.

Stalinizm w Polsce

Agata Szeska

Lekcja dla klasy VIII

Temat lekcji: Zniewolenie Polski przez Stalina

CELE OGÓLNE

- zapoznanie ze zmianami w Polsce po II wojnie światowej,
- przedstawienie stalinizmu w Polsce.

CELE OPERACYJNE

Uczeń zna/wie:

- jakie były postanowienia względem Polski między USA, Wielką Brytanią a Rosją,
- jakie były straty ludnościowe poniesione przez Polskę podczas II wojny światowej,
- jak zmieniły się granice Polski po 1945 roku,
- w jaki sposób komuniści przejęli władzę w Polsce,
- znaczenie słów: *cenзуra*, *kolektywizacja*, *indoktrynacja*,
- zasady referendum ludowego z 1946 roku (3 x tak),
- postać i znaczenie Stanisława Mikołajczyka.

Uczeń rozumie:

- rolę, jaką odegrał prymas Stefan Wyszyński w powojennej Polsce,
- rolę UB w zwalczaniu działaczy niepodległej Polski (prześladowania, więzienia, egzekucje),
- tragizm Stanisława Mikołajczyka i działaczy patriotycznych opozycji antykomunistycznej,
- rolę, jaką odegrało radio Wolna Europa.

Uczeń potrafi:

- wskazać na mapie granice powojennej Polski,
- objaśnić skróty PRL, PZPR, UB, MO.

METODY I FORMY PRACY

- wykład,
- rozmowa z uczniami – pogadanka.

Plakat wzywający do głosowania 3 x Tak dla „...dobrobytu, bezpieczeństwa potęgi kraju i narodu”, 1946, Archiwum Narodowe w Krakowie, Zbiór afiszy, plakatów i druków ulotnych, sygn. 29/1333/ Teka X, plakat nr 18. Źródło: ank.gov.pl

POMOCE I MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

- podręcznik,
- mapy,
- karty pracy.

PRZEBIEG LEKCJI

Czynności organizacyjne

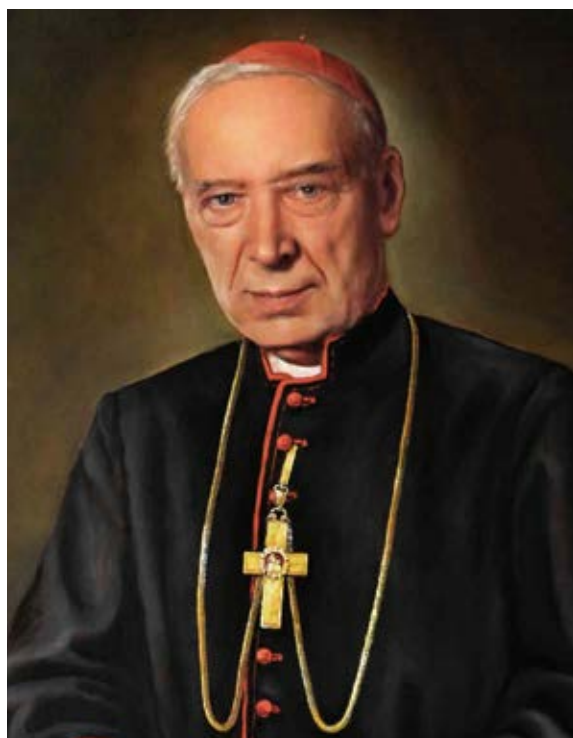
- sprawdzenie listy obecności,
- podanie tematu lekcji.

Wstęp

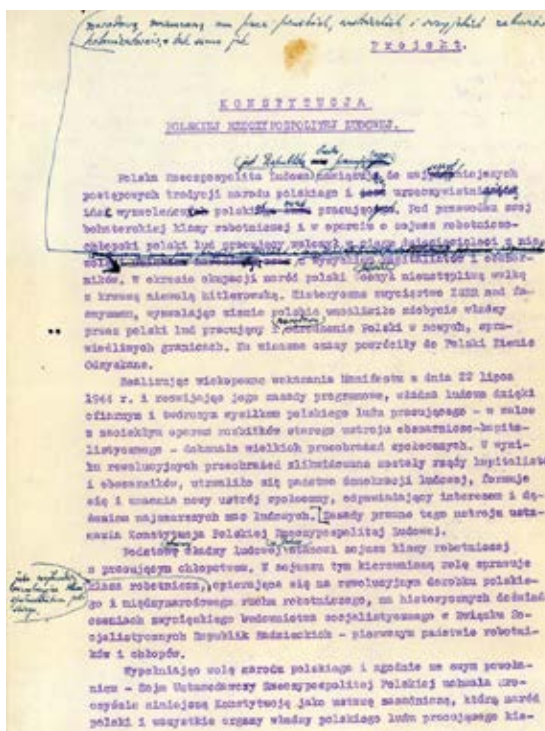
Uczniowie przypominają, kiedy i jak zakończyła się II wojna światowa oraz jakie Polska poniosła straty.

Część właściwa lekcji

1. Nauczyciel zapoznaje uczniów z postanowieniami konferencji tzw. wielkiej trójki (USA, Wielkiej Brytanii i Rosji) tzw. porządek pojałtański. Omawia nowe granice Polski oraz przedstawia migrację ludności. Na podstawie mapy z podręcznika uczniowie wskazują, które tereny II Rzeczypospolitej po wojnie zostały przyłączone do ZSRR.
2. Omawiana jest taktyka stopniowego przejmowania władzy przez komunistów oraz rola, jaką odegrał Stanisław Mikołajczyk w nieudanej walce o demokrację i wolność.
3. Nauczyciel prosi uczniów, aby przeczytali głośno z podręcznika tekst referendum ludowego z 1946 roku. Następnie omawia z uczniami jego treść i wspólnie dochodzą do wniosków, w jaki sposób agitowali komuniści.

Kard. Stefan Wyszyński.: Źródło: wikipedia.pl

Projekt Konstytucji PRL z korektą Bolesława Bieruta. Źródło: wikipedia.pl

4. Prowadzący objaśnia, jakie były faktyczne nastroje społeczne.
5. Podawana jest uczniom informacja, że w 1948 roku partią rządzącą w kraju została Polska Zjednoczona Partia Robotnicza (PZPR), której I sekretarz miał faktycznie najwyższą władzę w kraju.
6. Uczniowie poznają opracowaną przez Stalina nową konstytucję z 1952 roku, w której zmieniona jest nazwa kraju na Polska Rzeczpospolita Ludowa (PRL).
7. Nauczyciel zapoznaje uczniów z represjami terroru stalinowskiego (cenzura, inwigilacja, indoktrynacja, prześladowania, więzienia, egzekucje). Podkreśla rolę radia Wolna Europa w przeciwstawianiu się stalinowskiej propagandzie.
8. Prowadzący przedstawia zmiany społeczno-gospodarcze i objaśnia, na czym polegała kolektywizacja rolnictwa i upaństwowienie przemysłu.
9. Uczniowie poznają rolę, jaką odegrał prymas Stefan Wyszyński, oraz walkę komunistów z kościołem.
10. Nauczyciel objaśnia uczniom, kiedy i dlaczego nastąpiła „odwilż” i zakończył się czas stalinizmu w Polsce.

Podsumowanie

W ramach podsumowania uczniowie rozwiązują kartę pracy.

KARTA PRACY

Zadanie 1

Rozwiń skróty:

PRL – _____

PZPR – _____

UB – _____

MO – _____

Zadanie 2

Obraz „Podaj cegłę” Aleksandra Kobzdeja z 1950 roku mieści się w Muzeum Narodowym we Wrocławiu. Opisz obraz i zastanów się, jaki cel miała sztuka z tamtego okresu.

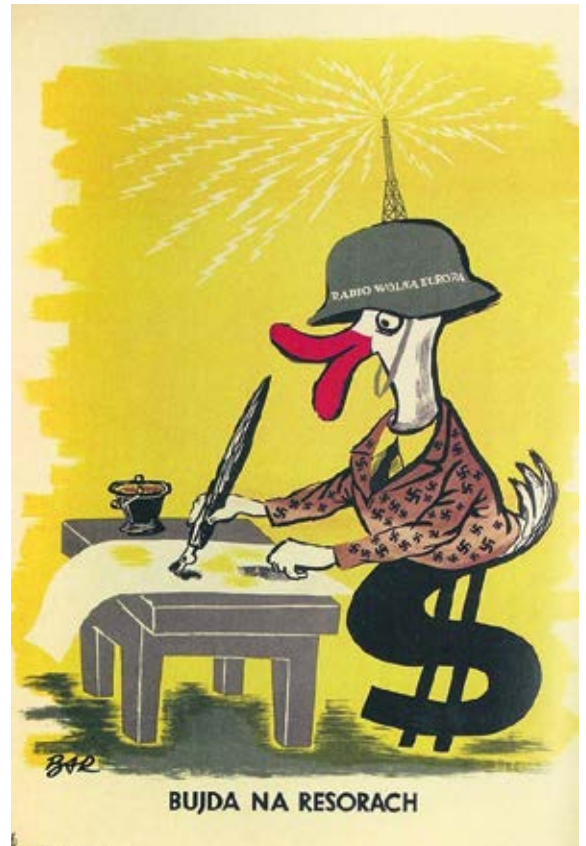

Aleksander Kobzdej, *Podaj cegłę*, 1950. Źródło: Culture.pl

Zadanie 4

Przyjrzyj się plakatowi i odpowiedz na pytania:

- W jakim celu powstał plakat?
- Jakie uczucia miał wzbudzać w odbiorcy?
- Jaką miał wymowę?

Karol Baraniecki, *Bujda na resorach*, 1955. Źródło: artinfo.pl

Zadanie 3

Zaznacz zdania prawdziwe (P) i fałszywe (F).

1. Po II wojnie światowej Polska miała takie same granice jak w 1939 r.	P	F
2. W 1952 r. Polska zmieniła nazwę na Polska Rzeczpospolita Ludowa.	P	F
3. Radio Wolna Europa nadawane było z Moskwy i było elementem komunistycznej propagandy.	P	F
4. W referendum ludowym komuniści namawiali społeczeństwo, by głosowało 3 x tak.	P	F
5. Stefan Wyszyński był I sekretarzem PZPR.	P	F

Życie w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej

Agata Szeska

Lekcja dla klasy VIII

Temat lekcji: Życie w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej

CELE OGÓLNE

- zapoznanie z sytuacją polityczną i społeczną w Polsce w latach 1956–1979.

CELE OPERACYJNE

Uczeń zna/wie:

- kiedy, gdzie i dlaczego odbyły się protesty robotników,
- na czym polegała brutalność władz komunistycznych względem sprzeciwiających się jej obywateli,
- jak układały się stosunki władzy z kościołem,
- jak żyło się szarym obywatelom w czasach PRL,
- dlaczego wprowadzono kartki na żywność,
- nazwiska działaczy opozycyjnych: Lech Wałęsa, Anna Walentynowicz, Jacek Kuron,
- kim był Karol Wojtyła i jaką odegrał rolę.

Uczeń rozumie:

- hasła: *dyktatura ciemniaków*, *Syjonisci do Syjamu*,
- znaczenie wyboru papieża Polaka dla późniejszych przemian demokratycznych,
- rolę opozycji w walce o demokrację.

Uczeń potrafi:

- zinterpretować źródła ikonograficzne (zdjęcia),
- uzupełnić wydarzenia chronologicznie na osi czasu,
- wymienić pozytywne i negatywne strony życia w PRL,
- rozwiązać skrót KOR.

METODY I FORMY PRACY

- wykład,
- rozmowa z uczniami – pogadanka.

POMOCE I MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

- podręcznik,
- fotografie,
- karty pracy.

PRZEBIEG LEKCJI

Czynności organizacyjne

- sprawdzenie listy obecności,
- podanie tematu lekcji.

Wstęp

Uczniowie przypominają, czym charakteryzowała się epoka stalinizmu i kiedy się zakończyła.

Część właściwa lekcji

1. Nauczyciel opowiada o wystąpieniach robotników w Poznaniu w czerwcu 1956 roku. Pokazuje uczniom fotografie z napisem „chleba i wolności”, dyskutuje z nimi o sytuacji robotników w tamtych czasach i podkreśla brutalność władzy względem ludności cywilnej.
2. **Czasy Gomułki 1956–1970.** Nauczyciel opowiada o czasach, kiedy I sekretarzem KC PZPR został Władysław Gomułka. Uczniowie dowiadują się o odwilży politycznej, odejściu od represji stalinowskich i nawiązaniu kontaktów gospodarczych z innymi krajami. Nauczyciel opowiada o warunkach życia prostych obywateli, a w ramach ciekawostek pokazuje zdjęcia ówczesnych symboli motoryzacji – samochodów produkowanych w Polsce: Syreny i Fiata 125p.
3. **Konflikt władzy z kościołem.** Nauczyciel opowiada o stosunku władzy komunistycznej do kościoła. Razem z uczniami przypomina postać kardynała Stefana Wyszyńskiego. Uczniowie poznają treść listu biskupów polskich do biskupów niemieckich zawierającego słowa „udzielamy wybaczenia i prosimy o nie”. Nauczyciel opowiada o obchodach Tysiąclecia Chrztu Polski 1966 r.
4. Nauczyciel opowiada o proteście studentów po zakazie wystawiania sztuki „Dziady” Adama Mickiewicza w 1968 r., oraz mówi, że obarczono Żydów odpowiedzialnością za zamieszki i zmuszono 30 tys. z nich do opuszczenia Polski.

5. Uczniowie dowiadują się, dlaczego doszło do strajków na wybrzeżu w 1970 r. oraz o tym, że 45 osób zginęło, ponad tysiąc zostało rannych, a 3 tys. robotników aresztowano.
6. **Czasy Gierka 1971–1980.** Nauczyciel charakteryzuje okres rządów Gierka. Przedstawia hasła: „Aby Polska rosła w siłę, a ludzie żyli dostatnio”, prezentowane są zdjęcia „malucha” – Fiata 126p, który był charakterystyczny dla tej epoki. Nauczyciel mówi, że rząd zaciągał kredyty, które potem doprowadziły do zapaści gospodarczej oraz kolejnych strajków. Powstał KOR – Komitet Obrony Robotników, który pomagał ofiarom represji. Na czele KOR-u stali: Jacek Kuroń, Adam Michnik, Lech Wałęsa, Anna Walentynowicz.

7. Uczniowie dowiadują się, że 16 października 1978 roku Karol Wojtyła został wybrany na papieża i przyjął imię Jan Paweł II. Dyskusja o udziale papieża Polaka w walce z komunizmem.

PODSUMOWANIE

Zadanie domowe: Wymień pozytywne i negatywne strony życia w PRL.

Uczniowie wypełnią kartę pracy.

KARTA PRACY

Zadanie 1

Na podstawie fotografii określ, jakie były żądania protestujących robotników w Poznaniu 1956 roku?

Źródło: IPN

Źródło: IPN

Gospodarka morska Morza Bałtyckiego. Konspekt lekcji geografii

Dorota Nagóska

Lekcja dla klasy III lub IV szkoły
średniej

Czas lekcji: 45 minut

CEL GŁÓWNY

- zapoznanie uczniów ze środowiskiem przyrodniczym oraz wykorzystaniem gospodarczym Bałtyku.

CELE SZCZEGÓŁOWE

Uczeń:

- zna pojęcia: *marikultura, rybolówstwo, rybactwo*,
- wymienia cechy gospodarki morskiej,
- umie wymienić kraje nadbałtyckie,
- wyjaśnia pojęcie morskiej strefy ekonomicznej i ocenia jej znaczenie dla gospodarowania zasobami morskimi,
- zna położenie i linię brzegową Morza Bałtyckiego,
- wymienia cechy charakterystyczne Bałtyku,
- wyjaśnia, co wpływa na zasolenie wód Bałtyku,
- podaje główne przyczyny degradacji środowiska przyrodniczego Morza Bałtyckiego oraz potrafi omówić obecny stan tego środowiska.

FORMY PRACY

- praca indywidualna,
- w parach,
- w grupach,
- praca całego zespołu klasowego.

METODY PRACY

- podająca: pogadanka,
- aktywizująca: burza mózgów, mapa mentalna,
- operacyjna: praca na podstawie podręcznika, atlasu oraz tekstu źródłowego.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- podręcznik,
- atlas,
- tekst źródłowy,
- karta pracy ucznia,
- prezentacja multimedialna www.geografia24.eu/geo_prezentacje_pr_3/303_5_gospodarka_polski/r3_5_05a.pdf

PRZEBIEG LEKCJI

Część wstępna: 5–7 minut

1. Nauczyciel sprawdza obecność i pracę domową z lekcji poprzedniej o jeziorach w Polsce i ich znaczeniu.
2. Następnie zapisuje na tablicy hasło: „Morze Bałtyckie”, a uczniowie na podstawie wszystkich skojarzeń z hasłem uzupełniają schemat, tworząc mapę mentalną.

MORZE BAŁTYCKIE

Część właściwa: 12–15 minut

3. Korzystając z podręcznika i atlasu, uczniowie odczytują najważniejsze informacje dotyczące środowiska przyrodniczego Bałtyku: zatoki, wyspy, cieśniny, ławice, głębie, wartość zasolenia itp.
4. Osoba chętna lub losowo wybrana przez nauczyciela podchodzi do mapy Europy i wskazuje odczytane elementy środowiska przyrodniczego morza.
5. Nauczyciel prosi o wskazanie największych miast nad Bałtykiem i określenie, jakie pełnią funkcje. Oczekiwane odpowiedzi dotyczące tych funkcji: portowa, rybacka, administracyjna, uzdrowska, rekreacyjna, turystyczna.
6. Następnie na podstawie udostępnionego przez nauczyciela artykułu: www.wiadomosci.wp.pl/baltyk-umiera-przez-zanieczyszczenia-tworza-sie-w-nim-pustynie-beztlenowe-6650166658399136a, własnej wiedzy oraz mapy w atlasie dotyczącej degradacji środowiska uczniowie omawiają stan czystości Bałtyku (a raczej fakt, iż jest jednym z najbardziej zanieczyszczonych mórz świata) i występowanie pustyn beztlenowych.
7. Nauczyciel prosi uczniów, aby zaproponowali sposoby ochrony zasobów Bałtyku.

Podsumowanie: 15–21 minut

Nauczyciel dzieli klasę na zespoły 4-, 5-osobowe i rozdaje im przygotowane wcześniej karty pracy. Uczniowie dostają 10–12 min na ich uzupełnienie, po czym nauczyciel je zbiera w celu sprawdzenia na ocenę efektów przyswojenia wiedzy z lekcji.

PRACA DOMOWA: 2 minuty

Ćwiczenia z zeszytu ćwiczeń.

KARTA PRACY**Zadanie 1 (1 pkt)**

Podaj nazwę opisanego zjawiska występującego w Morzu Bałtyckim.

Ten proces jest związany z dopływem do Bałtyku zbyt dużej ilości związków azotu i fosforu zwanych biogenami, pochodzących głównie z nawozów mineralnych stosowanych w rolnictwie. Duża ilość biogenów powoduje masowy zakwit glonów i sinic. Woda staje się mętna i nie nadaje się do kąpiel, gdyż niektóre z gatunków sinic są toksyczne i stwarzają niebezpieczeństwo dla zdrowia człowieka.

Nazwa zjawiska: _____

Zadanie 2 (2 pkt)

Oceń, czy podane informacje dotyczące Morza Bałtyckiego są zgodne z prawdą. Zaznacz literę P, jeśli informacja jest prawdziwa, lub literę F, jeśli jest fałszywa.

1. Powierzchnia Morza Bałtyckiego jest większa niż terytorium Polski. P / F
2. Bałtyk zaczął się formować ok. 12 tys. lat temu i jest najmłodszym morzem w Europie. P / F
3. W Morzu Bałtyckim żyje kilka gatunków wielorybów. P / F
4. Średnie zasolenie wód powierzchniowych Morza Bałtyckiego jest kilkakrotnie większe niż wód Morza Północnego. P / F

Zadanie 3 (1 pkt)

Zaznacz dwie przyczyny niskiego zasolenia wód Morza Bałtyckiego.

1. Duże ilości słodkich wód spływających do morza rzekami.
2. Intensywne parowanie.
3. Wysoka temperatura wód powierzchniowych.
4. Utrudniona wymiana wód z Morzem Północnym.
5. Urozmaicona rzeźba dna Bałtyku.

Zadanie 4 (1 pkt)

Podkreśl nazwy wysp leżących na Morzu Bałtyckim:
Bornholm, Kattegat, Zelandia, Wielki Belt, Sund, Olandia

Zadanie 5 (0–5 pkt)

Na podstawie mapy Morza Bałtyckiego i jego zlewiska wykonaj polecenia:

1. Wpisz nazwy zatok: *Botnickiej, Fińskiej, Ryskiej, Pomorskiej i Gdańskiej.*
2. Podpisz nazwy dużych rzek wpadających do Bałtyku: *Newa, Wisła, Odra, Kemi, Niemen, Dźwina.*

3. Wpisz nazwy wysp leżących na Bałtyku: *Wolin, Uznam, Rugia, Bornholm, Olandia, Gotlandia, Saaremaa, Hiiuma, Wyspy Alandzkie.*
4. Podpisz porty morskie: *Szczecin, Gdańsk, Gdynia, Sztokholm, Helsinki, Petersburg, Tallin, Ryga, Kłajpeda, Rostok.*
5. Wpisz nazwy państw leżących nad Bałtykiem.

Zadanie 6 (0–2 pkt)

Na podstawie posiadanych wiadomości napisz, jakie skutki dla polskiego rybołówstwa bałtyckiego miało wstąpienie Polski do Unii Europejskiej.

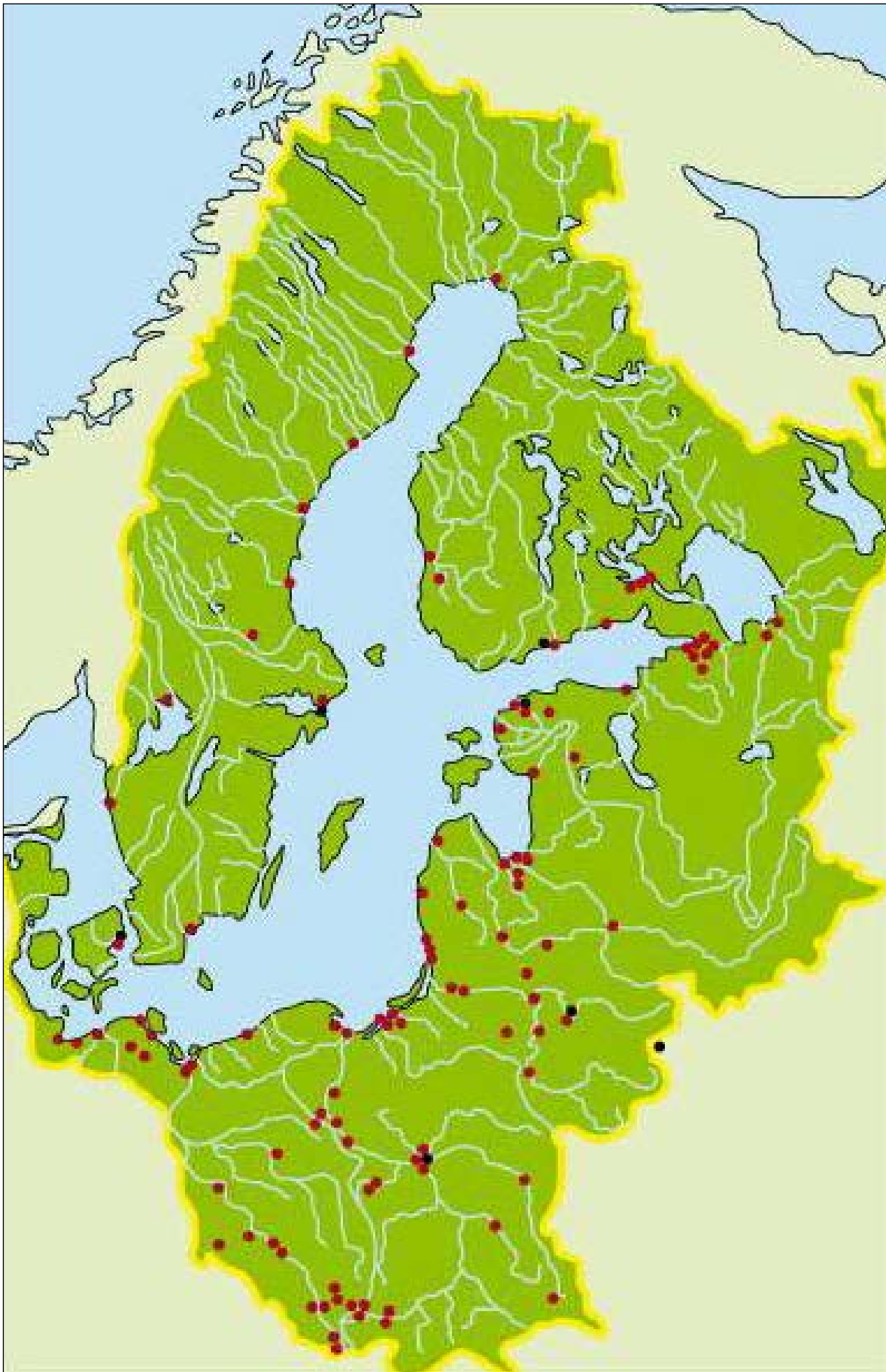
Zadanie 7 (0–2 pkt)

Wymień przyczyny degradacji środowiska przyrodniczego Bałtyku:

- a) _____
- b) _____
- c) _____
- d) _____
- e) _____

Zadanie 8 (0–2 pkt)

Wskaż sposoby ochrony zasobów Morza Bałtyckiego:

Bliżej Boga przez przyrodę i sport

Krzysztof Gospodarzec

Lekcja dla klasy VII

Temat katechezy: Bliżej Boga przez przyrodę i sport

Liczba jednostek lekcyjnych: jedna

OGÓLNY CEL KATECHETYCZNY

- zapoznanie i ukazanie roli sportu i przyrody w procesie pogłębiania wiary.

CELE OPERACYJNE

- uczeń rozumie analogie między sportem a wiarą,
- uczeń rozumie znaczenie przyrody jako dzieła Boga i jego znaczenia.

METODY I FORMY PRACY

- wykład: katecheta prezentuje znaczenie sportu i wiary oraz analogie między nimi,
- praca indywidualna.

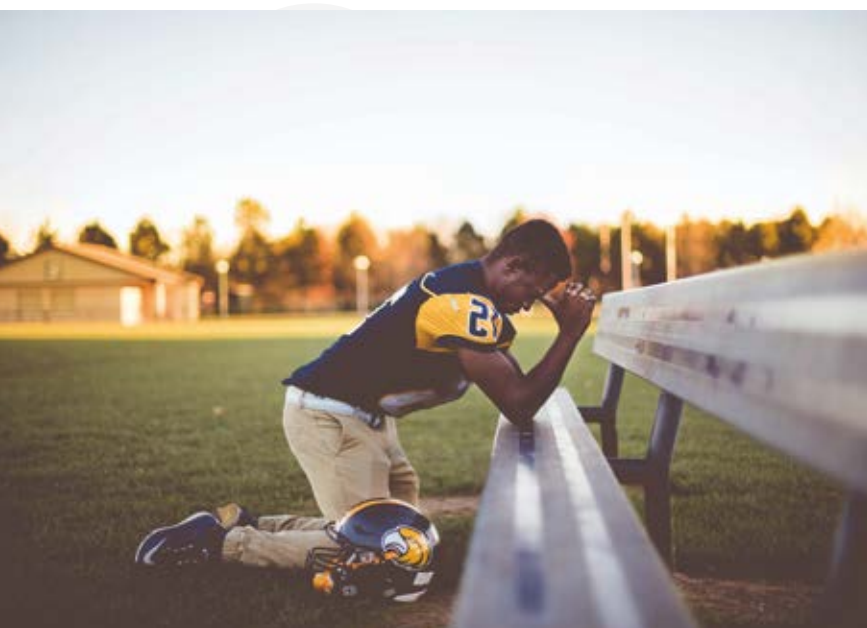
ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- obrazy przyrody, przybory i wyposażenie sportowe wybranych dyscyplin: piłka, okulary pływackie, kijki narciarskie, koszulka sportowa, buty sportowe, inne, film.

PRZEBIEG LEKCJI

Część wstępna katechezy

Zabawa: rzucanie kulkami-piłkami papierowymi. Na czystej kartce papieru uczniowie zapisują pytania dotyczące wiary lub dotyczące sportu, muzyki i filmu. Następnie kartkę papieru zgniatają w formę małej piłki papierowej. Na polecenie nauczyciela rzucają do siebie tak, aby nie upadła, żadna „piłka.” Na hasło stop uczniowie zatrzymują grę, po czym rozwijają kulki (piłki) papieru, a nauczyciel wskazuje wybranego ucznia, aby odczytał pytanie i spróbował odpowiedzieć. W kolejnej wersji zabawa może być przeprowadzona w formie sportowej rywalizacji. Zamiast pytań, zapisujemy cyfry. Przeprowadzamy rzucanie piłek do trzech rund. Po każdej rundzie uczniowie zapisują swoją cyfrę i sumują po ostatniej rundzie. Wygrywa uczeń o największej liczbie punktów. Zabawa ma na celu wprowadzenie do tematu rywalizacji sportowej. Następnie rozmawiamy z uczniami o ich ulubionych dyscyplinach sportowych.

Część zasadnicza katechezy:

1. **Krótkie historyczne ujęcie sportu.** Już w starożytnej Grecji ludzie organizowali olimpiady. Rywalizacja sportowa miała zawsze na celu poprawienie kondycji fizycznej, ale także była formą rozrywki dla innych. Stąd sport miał zawsze znaczenie kulturowe, a mistrzowie wywierali ogromny wpływ na innych. Dziś również najlepsi sportowcy są przykładem dla wielu młodych ludzi.
2. **Sport w korelacji z wiarą.** Ogromne znaczenie w sporcie ma siła woli i systematyczny trening. Bardzo ważną rolę stanowią odżywianie i odpoczynek. Święty Paweł odnosił się w swoim nauczaniu do przenośni sportowych. „W dobrych zawodach uczestniczyłem, bieg ukończyłem, wiary ustrzegłem” (2 Tym 4,7). W życiu religijnym człowiek uczestniczy w wielkich zawodach – biegu do nieba. Podobnie jak w sporcie, tak i w relacji z Bogiem człowiek powinien ćwiczyć się w modlitwie i dobrych uczynkach, a szczególnym pokarmem umacniającym ciało i duszę jest Eucharystia. Sakrament pokuty pomaga spalić niepotrzebny i niezdrowy „tłuszcz grzechu”. Odpoczynkiem dla ciała jest sen, a prawdziwym odpoczynkiem dla duszy jest adoracja Pana Jezusa. Złoty medal – laur zwycięstwa – to oczywiście analogia do lauru życia wiecznego w niebie.
3. **Sportowcy przyznający się do Pana Boga jako przykład wiary i sukcesu.** Jeden z najlepszych polskich piłkarzy, Robert Lewandowski, przyznaje się otwarcie do wiary w Pana Boga. Przed laty brał udział w akcji „Nie wstydzę się Jezusa”, podczas której wypowiadał się, że wiara pomaga mu być lepszym człowiekiem i zawodnikiem. Inny piłkarz, Leo Messi, odwiedził Medjugorie, aby tam się modlić i oddać Panu Bogu swoją piłkarską karierę. Jeden z najlepszych koszykarzy amerykańskich, Stefan Curry, nosił buty z napisem: „Wszystko mogę w tym, który mnie umacnia” (Flp 4,13). Inny znany koszykarz USA, Kobe Bryant, szedł wcześniej rano na niedzielną mszę świętą, aby później uczestniczyć w treningu i grać w meczu koszykówki. Nie szukał wymówek, że już nie może iść do kościoła, bo za chwilę mecz. Wręcz przeciwnie – to w spotkaniu z Panem Jezusem szukał umocnienia i natchnienia do dobrej gry.
4. **Przyroda.** Wiele dyscyplin sportowych odbywa się w naturze, np. biegi przełajowe, kolarstwo, żeglarstwo, narciarstwo, dlatego sport mocno jest związany z naturą i jej Stwórcą. Zadaniem każdego z nas jest również troska o środowisko naturalne, które

przypomina nam o Bogu Stworzycielu. Dlatego podczas przebywania w plenerze powinna nam towarzyszyć w sercu chociaż krótka modlitwa wdzięczności za piękno świata oraz prośba o zachowanie tego piękna dla kolejnych pokoleń. Obcowanie z naturą pomaga wielu ludziom wyciszyć serca i myśli. Święty Jan Paweł II bardzo lubił przebywać w górach. Inne osoby lubią krajobraz morski albo leśny. To wszystko może być także wstępem do wyciszenia duszy i modlitwy do Boga. Natura jest ważnym dziełem Bożym, bo przez nią Bóg podtrzymuje życie ludzkie na ziemi. Dlatego tak ważna jest postawa człowieka, aby troszczył się o środowisko naturalne – ze względu na człowieka, ale również Boga, aby okazać mu wdzięczność i chwałę.

PODSUMOWANIE KATECHEZY

Podsumowanie w formie obejrzenia krótkiego filmu ukazującego wybrane parki krajobrazowe lub sportowców publicznie przyznających się do Pana Boga. Filmik Roberta Lewandowskiego obecny na YouTube pt. „Robert Lewandowski nie wstydzę się Jezusa” (www.youtube.com/watch?v=VmCYF-808Eo).

Robert Lewandowski z brelokiem akcji „Nie wstydzę się Jezusa”. Źródło: mt1033.pl

KARTA PRACY

Zadanie 1

Twoja ulubiona dyscyplina sportowa:

Zadanie 2

Twój ulubiony sportowiec:

Zadanie 3

W jaki sposób chciałbyś poprawić swoją kondycję fizyczną?

Zadanie 4

W jaki sposób chciałbyś poprawić swoją kondycję duchową?

Zadanie 5

Twoje ulubione miejsce w plenerze (środowisku naturalnym)?

Zadanie 6

Co możesz zrobić, aby zadbać o środowisko naturalne?

Jak przeprowadzić analizę tekstu literackiego? Poezja na lekcjach języka polskiego

Laura Migas-Puch

Przykładowy konspekt lekcji z języka polskiego z wykorzystaniem wiersza *Najpiękniejsza pora roku* Barbary Kosmowskiej (Załącznik nr 1)

Lekcje z poezją nie należą do najłatwiejszych, ponieważ poeci posługują się m.in. bogatym i różnorodnym słownictwem, licznymi środkami stylistycznymi (np. metaforami, neologizmami, symbolami) oraz odwołaniami do wydarzeń i postaci historycznych. Analiza i interpretacja wiersza wymagają bardzo często szerokiej wiedzy. Wielokrotnie autorzy tworzą własne neologizmy lub wykorzystują słownictwo charakterystyczne dla epoki, w której żyli. Piszą więc językiem, który współczesnym uczniom trudno zrozumieć. Mistrzem używania wyszukanego i nowatorskiego słownictwa był Leśmian, a „leśmianizmy” stały się znakiem rozpoznawczym jego twórczości. Poeci, widząc świat swoimi wnikliwymi oczami, nie wypowiadają się wprost, przez co interpretacja utworów staje się niekiedy prawdziwym wyzwaniem.

„Spotkania z poezją” powinny być poprzedzone kilkoma zajęciami wprowadzającymi, które oswoją uczniów z tematyką. Należy podejść do zadania etapowo.

Do zajęć z analizy i interpretacji wierszy powinniśmy wcześniej przygotować naszych odbiorców przez:

- zapoznanie ich z charakterystycznymi cechami epoki literackiej, w której utwór został napisany;
- odczytanie tekstów analizujących wybraną poezję;
- przybliżenie im sylwetki autora wiersza;
- przeczytanie w klasie przykładowego (innego) utworu tego samego poety, a następnie przeprowadzenie jego analizy i interpretacji wspólnie z uczniami.

Tak przygotowani uczniowie będą mieć potrzebne zaplecze i wiedzę, co pozwoli im na swobodniejsze podejście do analizy i interpretacji kolejnego wiersza.

Analiza wiersza polega na pracy nad jego tekstem. To szukanie słów-kluczy, środków stylistycznych (np. apostrof, powtórzeń, przerzutni, pytań retorycznych), nazywanie rymów (układ, rodzaje), liczenie zwrotek, strof, wersów, sylab oraz określanie innych elementów kompozycyjnych (i na ich podstawie – gatunku liryki).

Termin „interpretacja” pochodzi od łacińskiego słowa *interpretatio*, czyli ‘wyjaśnienie’, dlatego podejmując się interpretacji, staramy się „wyjaśnić” utwór, np. dlaczego został napisany w taki sposób i jakie jest jego znaczenie.

Interpretacja poezji polega na szukaniu znaczeń i (z)rozumieniu jej przekazu. Próbujemy odpowiedzieć na liczne pytania: o czym jest wiersz? dlaczego poeta napisał go w ten sposób? co chciał nam przekazać? jakimi wartościami się kieruje? jaki jest cel tekstu? czego mamy się nauczyć, czytając go? Przy interpretacji utworów poetyckich najważniejsze jest właśnie zadawanie różnych pytań (jesteśmy odkrywcami) – szukanie celu, sensu, znaczenia na podstawie informacji o podmiocie lirycznym (może być nim sam autor – ukryte „ja” lub podmiot zbiorowy), adresacie wiersza (zwrot bezpośredni lub pośredni), nastroju (przestrzeń, elementy przedstawionego świata, sytuacji) oraz wiedzy o epoce, w której został napisany, i czasie, o którym opowiada.

Prace z tekstami poetyckimi w młodszych klasach można uprzyjemnić, dodając ćwiczenia plastyczne – uczniowie mogą dać wówczas upust swojej wyobraźni. W starszych klasach można rozwinąć elementy analizy. Studenci ćwiczą umiejętność odnajdywania przyczyny – dlaczego autor napisał wiersz w taki sposób? Czy budowa wiersza koresponduje z jego przekazem, przesłaniem? Odbiorcy zastanawiają się, jak zastosowanie konkretnych rymów, liczby sylab w wersie wpływa na znaczenie i interpretację wiersza. Odnajdują piękno dychotomii (w) poezji.

CELE OGÓLNE (CELE DYDAKTYCZNE)

- wyjaśnienie, czym jest analiza i interpretacja,
- umiejętność precyzyjnego odpowiadania na pytania,
- sprawność w wyszukiwaniu szczegółowych informacji (w tekście),
- poszerzenie wiedzy na temat elementów świata przedstawionego,
- kształtowanie umiejętności pracy indywidualnej oraz w grupie.

CELE OPERACYJNE (OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ)

- zdobycie wiedzy o podmiocie lirycznym i elementach świata przedstawionego,
- nabycie umiejętności analizy i interpretacji tekstu literackiego (poezji),
- kształtowanie sprawności pisania i czytania,
- budowanie rozwiniętej wypowiedzi ustnej i pisemnej,
- prowadzenie efektywnej pracy z tekstem (wyszukiwanie informacji).

FORMY I METODY PRACY

- praca grupowa,
- praca indywidualna (czytanie, pisanie),
- ćwiczenia praktyczne (karta pracy – Załącznik nr 2),
- dyskusja,
- ćwiczenia plastyczne.

PRZEBIEG LEKCJI

Czynności organizacyjne

- przywitanie uczniów,
- sprawdzenie obecności.

Część właściwa

1. Przedstawienie tematu lekcji: *Która to Najpiękniejsza pora roku* według Barbary Kosmowskiej?
2. Nauczyciel pyta uczniów, która pora roku jest ich ulubioną. Przeprowadza głosowanie (forma aktywizująca klasę). Wyniki zapisuje na tablicy w formie słupków.
3. Prowadzący czyta wiersz na głos. Następnie każdy uczeń otrzymuje tekst utworu i czyta go samodzielnie, w ciszy (Załącznik nr 1).
4. Prowadzący rozdaje karty pracy ucznia (Załącznik nr 2).
5. Uczniowie przystępują do wykonania Zadania 1. Czas na jego wykonanie: 5 min.
6. Nauczyciel wyznacza kilkoro uczniów do przeczytania napisanych odpowiedzi.
7. Uczniowie wykonują po kolei wszystkie zadania z karty pracy we współpracy z wychowawcą.
8. Po wypełnieniu karty pracy prowadzący wyjaśnia polecenie do kolejnego zadania, które będzie podsumowaniem lekcji.

PODSUMOWANIE

Polecenie: Która pora roku jest według ciebie najpiękniejsza? Zastanów się, czym się charakteryzuje, wyróżnia, jakie są jej cechy charakterystyczne? Który okres lubisz najbardziej? W czasie których miesięcy masz najlepiej zabawy i jesteś radosny/-a? Co wtedy robisz, jakie są twoje zajęcia, gry w plenerze lub w domu? Za pomocą wybranej metody (farby/ kredki/ wycinanki/ plastelina/ papier kolorowy) stwórz portret ulubionej pory roku.

- **Zadanie dodatkowe:** (dla chętnych lub jako zadanie domowe): spróbuj ułożyć krótką rymowankę o ulubionej porze roku.
- **Opcjonalne zadanie dla całej klasy:** nauczyciel razem z uczniami tworzy klasowy wiersz o porze roku, na którą zagłosowało najwięcej uczniów (głosowanie na początku lekcji).

Załącznik nr 1

Tekst wiersza *Najpiękniejsza pora roku*, autor: Barbara Kosmowska, publikacja: VII/2022, „Asystent. Pismo nauczyciela polonijnego”, nr 27.

Załącznik nr 2
KARTA PRACY

Zadanie 1

Dokończ zdania

- a) Tematem wiersza jest (co?)

- b) Wiersz mówi o (o czym? o kim?)

- c) Moim zdaniem wiersz ma nastrój (jaki? wesoły, smutny, melancholijny?)

- d) Autor wiersza / podmiot liryczny czuje się (szczęśliwy, smutny?)

- e) Przedstawiony tekst jest wierszem, ponieważ (co zawiera, jak jest zbudowany?)

Zadanie 3

Części mowy. Wypisz po 5 przykładów: rzeczowników (*kto? co?*), przymiotników (*jaki? jaka? jakie?*), czasowników (*co robi?*).

Rzeczowniki: _____

Czasowniki: _____

Przymiotniki: _____

Zadanie 4

Porównaj, w jaki sposób zostało przedstawione w wierszu lato, a jak jesień? Wypisz z wiersza po cztery cechy każdej z tych pór roku.

cechy charakterystyczne	jesień	lato
cecha 1		
cecha 2		
cecha 3		
cecha 4		

Zadanie 2

Zapoznaj się ze środkami stylistycznymi i ich definicjami. Połącz środek stylistyczny z przykładem z wiersza. Dwa środki stylistyczne pozostaną bez przykładów.

epitet – określenie rzeczownika przez przymiotnik, np.: <i>zielona trawa</i>
porównanie – zestawienie dwóch osób, przedmiotów przy użyciu łączników: jak, jakby, np.: <i>czerwony jak burak</i>
metafora – przenośne znaczenie, niedosłowne, np.: <i>serce z kamienia</i>
uosobienie (personifikacja) – nadanie zwierzętom, przedmiotom cech ludzkich, np.: <i>kaczka dziwaczka [...] poszła do fryzjera</i>
ożywienie – nadanie zjawiskom cech istot żywych, np.: <i>tańcząca miotła</i>
apostrofa – bezpośredni zwrot do kogoś lub czegoś, np.: <i>Litwo! Ojczyzno moja!</i>
onomatopeja – wyrazy naśladujące dźwięki, np.: szczekający pies: <i>bau-bau!</i>

Środek stylistyczny

- epitet
- porównanie
- metafora
- uosobienie
- ożywienie
- apostrofa
- onomatopeja

Przykład z wiersza

letnia jesień, polska i złota
jak z baśni
Tli się zieloność w upartych trawach
łąk omdlenia
lato odchodzi, deszczem przegoni

Wartości i ekologia

STRONA PROGRAMU: OCALIMYSWIAT.PL

Marta Wesolowska

Ekologia jest jedną z nauk, która określa styl życia w harmonii z naturą, świadome korzystanie z zasobów przyrody oraz dbanie o nią.

Najlepszym sposobem na to, aby wychować dzieci w duchu proekologicznym, jest niewątpliwie dawanie im dobrego przykładu. Od najmłodszych lat możemy uczyć dzieci segregacji odpadów, ćwiczyć rozpoznawanie plastiku, papieru, szkła, grupowanie śmieci i przyporządkowywanie ich do określonych kolorów pojemników. Kiedy oszczędzamy wodę przy myciu zębów, zmywaniu, czy kąpielii, dzieci z pewnością obserwują nasze zachowania i uczą się, jak należy postępować. Jeśli używamy przefiltrowanej wody z kranu zamiast wody w plastikowych butelkach, jeśli używamy toreb wielorazowego użytku, to nasze dzieci prawdopodobnie będą te zachowania powielać. To, jakiego wyboru dokonujemy my dorośli, wpływa na późniejsze wybory naszych dzieci i istnieje duże prawdopodobieństwo, że dziecko wychowane w duchu proekologicznym będzie kontynuować taki styl życia.

Wszyscy opiekunowie mają ogromny wpływ na proekologiczne wychowanie dzieci, na zaszczerpienie w nich wartości, dzięki którym będą miały szacunek do wszystkiego, co nas otacza. „Każdy mały krok proekologiczny, który stawiamy razem z dzieckiem, działa na korzyść kolejnych pokoleń”. Ogromna odpowiedzialność spoczywa zatem na opiekunach i edukatorach.

W związku z realizowanym przez Fundację „ABCXXI – Cała Polska czyta dzieciom” programem edukacyjnym „Ocalimy świat” wzięłam udział w kilku szkoleniach i z ogromną przyjemnością zaangażowałam się w działania proekologiczne w szkołach i przedszkolach polonijnych na terenie Long Island.

„Ekoprogram «Ocalimy Świat» to wyjątkowa inicjatywa edukacyjna, która łączy poszerzanie wiedzy ekologicznej uczniów z kształtowaniem ich charakteru i postaw społecznych oraz podnoszeniem kompetencji cyfrowych” – czytamy na stronie programu. Na potrzeby akcji powstało 30 opowiadań napisanych przez polskich autorów dla dzieci

i młodzieży. Wszystkie historie podejmują temat uniwersalnych wartości moralnych, takich jak szacunek, mądrość, umiar, czy odpowiedzialność, ukazanych w kontekście wyzwań ekologicznych. Są one inspiracją do dyskusji oraz zadań warsztatowych, a także do projektów proekologicznych, przygotowywanych przez uczniów. Program OŚ realizowany jest w ponad 500 placówkach. Projekty proekologiczne angażują uczniów, ich rodziny i edukatorów.

W szkołach polonijnych w Copiague, w Riverhead i w Lindenhurst przeprowadziłam lekcje na podstawie materiałów edukacyjnych zaproponowanych przez Fundację „ABCXXI – Cała Polska czyta dzieciom”. Na zajęciach lekcyjnych wspólnie z uczniami czytaliśmy wybrane opowiadania Barbary Kosmowskiej, Rafała Witka, Ewy Nowak i Grzegorza Kasdepke, które stały się pretekstem do dyskusji o naszych ekozasadach i wartościach.

W klasach starszych lekcja rozpoczęła się od zaznaczenia na Kole Wartości poziomu satysfakcji w obszarach swoich wartości. Na podstawie prezentowanych kart pracy przedyskutowaliśmy, jakie i w jaki sposób wyznawane przez nas wartości wpływają na nasz stosunek do świata, do przyrody, do ludzi i zwierząt. Dyskutowaliśmy również o ekozasadach, które są ważne w życiu i o obszarach, nad którymi warto popracować, aby podnieść swój poziom satysfakcji. Omawiając treść przeczytanych opowiadań, uczniowie mogli porównać swoje wartości i cechy charakteru do wartości prezentowanych przez bohaterów książek. W jednym z opowiadań „Nie bądź taka Greta” Barbary Kosmowskiej, główną bohaterką jest Kira, która imponuje uczniom swoją odwagą, mądrością, umiarem i pewnością siebie. Na podstawie zebranych informacji i wycinków z prasy, uczniowie przygotowali własne infografiki, pracując w grupach. Na zakończenie lekcji każda z grup zaprezentowała swoją pracę. Było to ciekawe doświadczenie, bowiem każdy z uczniów był zaangażowany w stworzenie grupowej wizualizacji oraz zaprezentowanie infografik na forum. Czynne zaangażowanie uczniów w projekt na pewno pozwoli im lepiej zrozumieć problemy

ekologiczne i zaangażować się w działania na rzecz naszego środowiska. „Młodzi ludzie niepokoją się o przyszłość. Chcą włączyć się w ratowanie życia na Ziemi. Aby postępować odpowiedzialnie i mądrze, muszą mieć wiedzę i podejmować dobre decyzje, z szacunkiem dla wszystkich współmieszkańców planety”. Udział w projekcie „Ocalimy świat” nie tylko poszerza naszą wiedzę ekologiczną, zmusza nas również do refleksji i wskazuje rozwiązania, dzięki którym każdy z nas może przyczynić się do ocalenia świata.

Wszystkie opowiadania zawarte w książkach „Oddech smoka”, „Sieci widmo”, i „Latający talerz” zostały napisane specjalnie dla Ekoprogramu. Wprowadzają one młodych czytelników w świat problemów ekologicznych oraz wartości moralnych. Sfery te są ze sobą ściśle związane, ponieważ obecny globalny kryzys ekologiczny jest skutkiem głębokiego kryzysu wartości. „W dobie narastającego kryzysu klimatycznego i innych wyzwań ekologicznych młodzi ludzie chcą i powinni wiedzieć, co robić, by zapobiec globalnej katastrofie. Program OŚ pozwala im zdobyć wiedzę, a także doświadczenie przy realizacji własnych projektów proekologicznych, a jednocześnie zrozumieć rolę charakteru i wyznawanych wartości przy podejmowaniu właściwych decyzji i działań”.

W klasach młodszych i w grupach przedszkolnych czytaliśmy opowiadania „Porwanie jeża Eliasza” i „Reginka szuka domu” Ewy Nowak, oraz „Ty też możesz uratować świat” Justyny Bednarek. Podczas realizacji programu zwróciliśmy szczególną uwagę na ochronę roślin i zwierząt. Uczyliśmy się rozpoznawać pozytywne i negatywne zachowania ludzi w kontaktach z przyrodą. Wspólnie zasadziliśmy drzewko, tulipany i warzywa, a teraz uczymy się o nie dbać. Głównym celem przeprowadzonych zajęć proekologicznych w klasach młodszych było przekazanie dzieciom podstawowych wartości, takich jak troska,

szacunek dla przyrody, który odzwierciedla się nie tylko w segregowaniu śmieci czy oszczędzaniu wody, ale przede wszystkim w sposobie myślenia. Ekologia uczy nas tego, że każdy człowiek – mały i duży – jest częścią środowiska i obowiązkiem każdego jest o nie dbać.

Podczas realizacji projektu „Ocalimy świat” zaproponowałam również studentom polskiego pochodzenia starającym się o stypendia PofLI, Inc. napisanie eseju o tematyce ekologicznej. Spośród trzech podanych tematów wszyscy studenci wybrali temat dotyczący globalnego kryzysu klimatycznego. Ich rozważania były bardzo dojrzałe i pełne troski o otaczający nas świat. Komisja Stypendialna działająca przy organizacji Polonia of Long Island, Inc. była pod ogromnym wrażeniem wspaniałych proekologicznych postaw naszych studentów.

Poza tym, na zakończenie roku szkolnego w polskiej szkole w Copiague ogłosiliśmy konkurs fotograficzny pod hasłem „Ekokonkurs z charakterem – Ocalimy świat”, którego finał odbył się 4 czerwca 2023 roku podczas Dnia Dziedzictwa Polskiego w Lindenhurst. Zadaniem uczniów było wykonanie zdjęć przedstawiających troskę o środowisko i sposoby zapobiegania katastrofie ekologicznej. Filmik podsumowujący udział uczniów w projekcie i konkursie zamieściliśmy na naszej szkolnej stronie oraz na kanale YouTube. Wszyscy uczestnicy otrzymali pamiątkowe dyplomy.

Program „Ocalimy świat” możemy realizować w domu, w szkole, w bibliotekach. O jego wadze nie trzeba przekonywać, wszyscy bowiem musimy zdać sobie sprawę z tego, że los Ziemi jest w naszych rękach. Jeśli wychowanie dzieci oprzemy na wartościach proekologicznych, będziemy działać dla wspólnego dobra z szacunkiem i poszanowaniem każdego życia, to nasza planeta będzie bezpieczna.

Źródło: Fundacja WWF Polska

Szabla Króla Zygmunta

Patrick Kosmala

Podoba mi się właśnie ta legenda, bo pięknie uzupełnia moje wiadomości z historii i wiele wyjaśnia. Myślę, że zawarto w niej dużo prawdy, gdyż Kolumna Zygmunta góruje nad Warszawą już 4 stulecia i nie zmogły jej żadne zawieruchy. Król Zygmunt III Waza w XVII wieku stoczył wiele wojen, odniósł mnóstwo zwycięstw, a hetmani Żółkiewski i Chodkiewicz gwarantowali, że z Polską musieli się liczyć wszyscy sąsiedzi. Król przeniósł także stolicę z Krakowa do Warszawy i tu właśnie jego syn postawił pomnik zwany Kolumną Zygmunta – chciał w ten sposób uczcić rządy swego ojca. Postać Zygmunta III Wazy na tym pomniku umieszczona została na wysokim postumencie. W jednej ręce trzyma szablę, która symbolizuje jego dzielność, w drugiej zaś ma krzyż jako symbol walki ze złem.

Legenda głosi, że król Władysław IV powierzył wykonanie pomnika najlepszemu mistrzowi Marcinowi, mającemu „złote ręce”. Postać króla została odlana

w brązie. Pracy nad pomnikiem przyglądał się przez wiele dni syn mistrza Kacper. Kiedy pomnik był już ukończony, Kacper zauważył, że szabla króla nie ma połysku, jest matowa. Nocą poszedł więc do pracowni ojca i zaczął czyścić szablę, która nad ranem wyglądała jakby była ze złota. Ojciec domyślił się, kto to zrobił i z uznaniem spojrzął na syna. Pomnik stanął na Placu Zamkowym, wzbudzając podziw mieszkańców. Po kilku miesiącach miasto nawiedziła ogromna susza, bezradni ludzie z wyczekiwaniem spoglądali w niebo. Kacper wpadł na pomysł – podszedł do kolumny i poprosił króla Zygmunta, aby swą ostrą szablą przeciął jedną z chmur nad miastem. Stał się cud – król podniósł szablę i przeciął chmurę. Na miasto spadł upragniony deszcz. Od tego czasu szabla króla pozostaje uniesiona w górę, a to oznacza, że król chroni Warszawę od nieszczęść. Myślę, że król chroni nie tylko stolicę, ale cały kraj, nas wszystkich i za to mu dziękujemy. Warszawiacy wierzą, że to właśnie ten król pokrzyżował plany Szwedów podczas najazdu, bo nie doszło wtedy do zniszczenia pomnika. Kilkadziesiąt lat później król August Mocny zaproponował kolumnę w darze carowi Piotrowi Wielkiemu – lecz jemu nie podobały się napisy na kolumnie, mówiące o zwycięstwie nad Moskwą, więc pomnik pozostał nietknięty. Powałili ją dopiero Niemcy w czasie II wojny światowej – kolumna runęła, ale postać króla ocalała. Kolumnę wzniesiono ponownie po zakończeniu wojny – Polacy cieszyli się, że Waza nadal trzyma krzyż, mimo tego, że komuniści chcieli go usunąć.

Spodobała mi się ta legenda, bo ma dobre zakończenie, podziwiam także mądrość Kacpra. Widziałem ten pomnik, gdy byłem w Warszawie, ale nie znałem wtedy jego historii. Żałuję, że takiej szabli nie ma patron naszej szkoły Henryk Sienkiewicz, bo wówczas uprzedzałby o niebezpieczeństwie i nadchodzących trudnościach. Zawsze mógłby wtedy podnieść swą szablę w górę.

Historia mojej rodziny

Emma Krajewski

Początek dziejów mojej rodziny sięga 1410 roku, a więc czasów bitwy pod Grunwaldem, podczas której wojska polsko-litewskie walczyły z zakonem krzyżackim. Po bitwie moja rodzina otrzymała tytuł szlachecki i herb Jasieńczyk oraz ziemię na krańcu Mazowsza. Na tym rodowym herbie znajduje się odwrócony złoty klucz na niebieskim tle – miał on oznaczać dobrego gospodarza na ziemi.

Obszar, skąd pochodzimy, to tereny między Zambrowem a Łomżą na Mazowszu. Z tego terenu wywodzi się cała moja rodzina o nazwisku Krajewski. Mój praprzodek miał dziesięciu synów, z których każdy otrzymał jedną wioskę. Do dzisiaj zostało ich już niewiele. Są to: Krajewo Korytki, Krajewo Białe i Krajewo Stare. Moja rodzina pochodzi z wioski Nagórki, która została kupiona w 1792 roku przez naszego prapradziadka Mateusza Krajewskiego od osoby noszącej nazwisko Nagórko. Obecnie większość mieszkańców tej wsi nosi nazwisko Krajewski.

Po rozbiorach był to teren zaboru rosyjskiego i wiele z tych wiosek podpadło. Moja rodzina musiała walczyć o przetrwanie i utrzymanie ziemi. Niektórzy z moich przodków walczyli w powstaniu styczniowym w 1863 roku – część moich krewnych w nim zginęła. Jeden z nich, Rafał Krajewski, został zamordowany razem z Romualdem Trauguttem po upadku powstania. Z kolei inny mój pradiadek, Julian Krajewski, próbował emigrować do Ameryki: pierwszy raz w 1898 roku, a potem w latach 1902 i 1903, jednak za każdym razem wracał na polską ziemię. Ślady jego pobytu znaleźliśmy na Ellis Island, w pobliżu Manhattanu. Natomiast pradiadek Albin Krajewski

wyemigrował po pierwszej wojnie światowej do Francji. Od niego pochodzi francuska gałąź rodziny.

Niektórzy z moich bliskich wspomagali partyzantów z Armii Krajowej podczas drugiej wojny światowej. Po wojnie staraliśmy się utrzymać odziedziczoną ziemię w naszych rękach. Mój dziadek Włodzimierz zamieszkał pod Warszawą w miejscowości Kobylka, gdzie urodził się mój ojciec Sławomir, który wyemigrował do Stanów Zjednoczonych w 1990 roku i zamieszkał w miejscowości Yonkers koło Nowego Jorku. Tam w 1995 roku spotkał moją mamę Svetlanę. Z tego związku urodziłam się ja, Emma Krajewski.

Wisząca małpa

Agnieszka Hałubiec

Juliusz Machulski, *Wisząca małpa*, Katowice 2023, Wydawnictwo Sonia Draga, 477, [1] s., 22 cm

„Wisząca małpa” to debiut literacki reżysera Juliusza Machulskiego. Znakomita powieść szpiegowsko-detektywistyczna, z akcją osadzoną w komunistycznej Polsce lat sześćdziesiątych. Nie zaskakuje, że spod pióra świetnego filmowca wychodzi pierwszorzędna fabuła. Autor scenariuszy swoich kultowych już filmów po prostu musiał napisać pochłaniającą bez reszty powieść. Znajdziemy tu wszystkie charakterystyczne rysy twórcze Juliusza Machulskiego znane z dużego ekranu. A zatem czytelnicy powinni się przygotować na niebanalny wątek kryminalny (...i szpiegowski!), doskonałej jakości humor i wielką dbałość o detal, który powoduje, że jesteśmy całkowicie zanurzeni w 1961 roku! Dosłownie przenosi nas w czasie! Warto być czujnym podczas lektury, ponieważ wspomniany rok ma ogromne znaczenie, podobnie jak wiele innych elementów powieściowych, które czasem bywają dobrym tropem, ale również mogą sprytnie zaprowadzić ku ślepej uliczce. Bo „Wisząca małpa” to również powieść erudycyjna, przemyślana w każdym drobiazgu, z bardzo dobrze nakreślonym tłem historyczno-obyczajowym. Kinowe premiery tego czasu, emigracyjne książki, radiowe i muzyczne przeboje – epoka przemawia do czytelnika w dopracowanym szczególe. Wybrany przez autora czas daje pretekst, aby opowiedzieć o ważnych momentach historii, jak chociażby budowa muru berlińskiego czy wcześniejszy lot Gagarina.

Trudno opowiadać o fabule powieści kryminalno-detektywistyczno-szpiegowskiej, aby nie zdradzić za wiele i jednocześnie zachęcić do lektury. Delikatnie próbuję jednak odsłonić kilka wątków.

W niedzielę, 13 sierpnia 1961 roku, wczesnym rankiem rozpoczynamy podróż z głównym bohaterem, budzącym sympatię już od pierwszych zdań – Jeremim Felickim. Młody mężczyzna jest podchorążym z Wyższej Szkoły Oficerskiej MSW w Legionowie i świeżym narybkiem

w służbie bezpieczeństwa. Konkretnie sprawdza się tam jako kierowca, ale nie tylko. Ma też swój ukryty cel, powód, aby zatrudnić się w tej nieprzynoszącej chwały „firmie”. Jeremi nie stoi po stronie systemu. Jego główna rola – kierowcy – zmusza go do wykonania polecenia służbowego – niespodziewanego i ściśle tajnego zadania, które okaże się... cóż w tym miejscu wypada mi zamilknąć. Młody funkcjonariusz, z podwójną misją, zawozi czarną wołgą swoich przełożonych – pułkownika Jana Henke i majora Stefana Poletyłę – do siedziska Gadastruga, na Pomorzu, która jest willą recepcyjną KC PZPR, a kiedyś służyła Abwehrze. W siedzisku pomieszkuje Karol Podkalki, sekretarz Biura Politycznego KC PZPR, który dzień wcześniej z pompą obchodził swoje pięćdziesiąte urodziny, a w tę wyjątkową niedzielę z rąk równie wyjątkowej delegacji ma otrzymać order Budowniczych Polski Ludowej. Szczególnie napięcie, które towarzyszy podróżującym funkcjonariuszom, daje pierwsze sygnały, że wytyczona misja może szybko zmienić swoje tory...

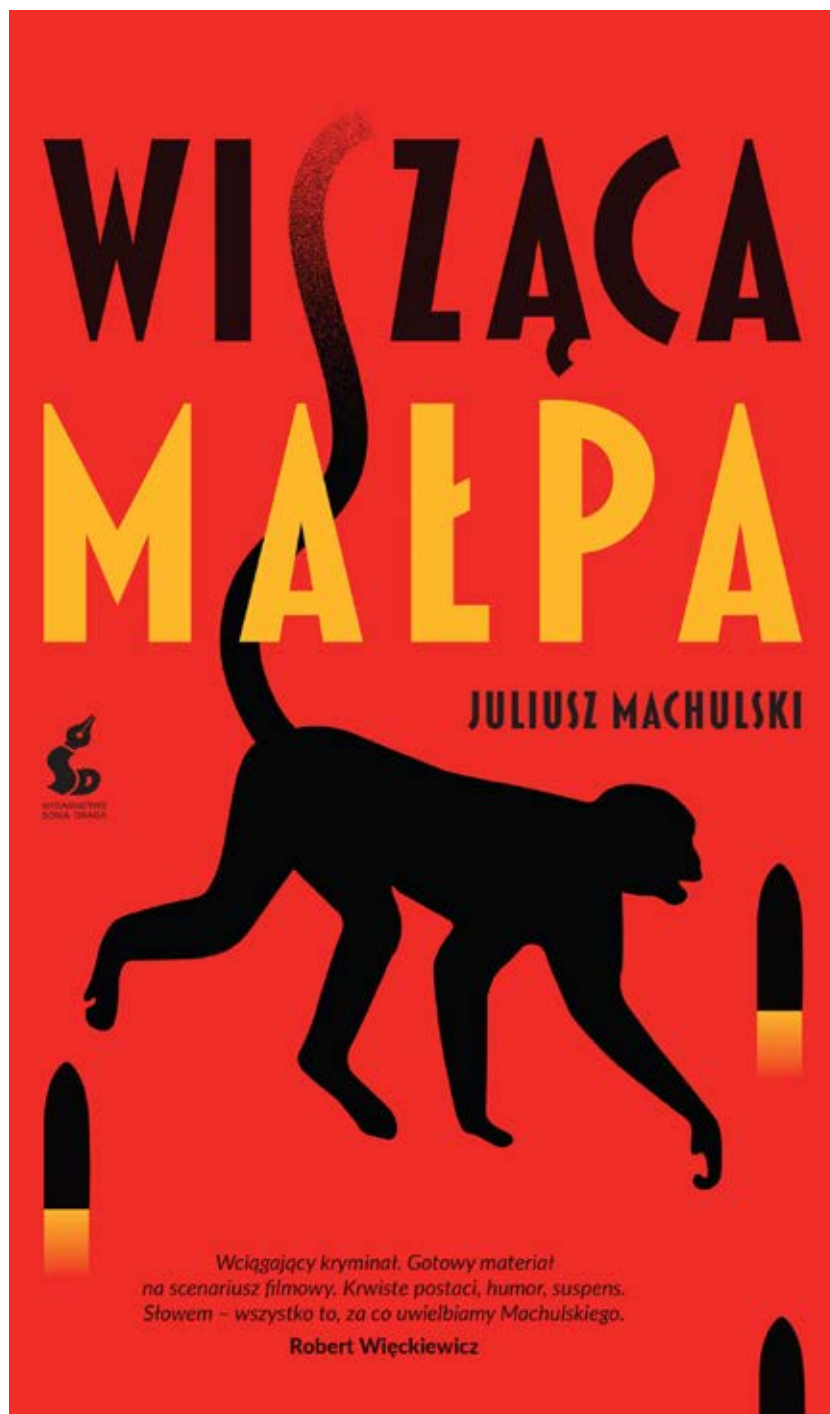
W istocie, tak się właśnie dzieje, ponieważ sytuacja, którą zastają w siedzisku, oraz pewien znaczący telefon z samego szczytu władzy „wywracają stolik” i rozpoczynają nowe rozdanie. Teraz Felicki, Henke i Poletyło muszą zejść do schronu, w który wyposażona jest willa, i rozpocząć śledztwo będące początkiem wielu ciekawych zdarzeń, odkryć i spotkać z nietuzinkowymi postaciami. Wchodzimy w kryminalne dochodzenie, wątki szpiegowskie i detektywistyczne, a także zemstę. Wszystkie te składniki prowadzą czytelnika jak po sznurku – z pewnym obciążeniem, bo wisi na nim małpa – do spektakularnego finału.

Słowo o postaciach. Są niemal filmowe, wyraziście zarysowane, o mocnych i „doprecyzowanych” charakterach. Każda z nich ma ciekawą i bardzo tajemniczą przeszłość, która determinuje ich zachowania, decyzje, wybory. Fascynujące postacie kobiece ubarwiają ten korowód bohaterów, w którym to, co męskie i żeńskie, doskonale się przeplata. Tym bardziej że autor proponuje czytelnikowi także wątek romansowy, który stanowi miły przerywnik

w zawiłościach śledztwa i jest dobrym pretekstem, aby pokazać obyczajowość i codzienność lat sześćdziesiątych w Polsce.

„Wisząca małpa” to powieść, którą można czytać na wielu poziomach, przyglądać się istotnym detalom, interpretować sceny, obrazy. Samo siedlisko Gadastruga jest jak karykatura Mickiewiczowskiego Soplicowa. Komunistyczni aparatczycy różnej proveniencji udający „państwo” z arystokratycznymi aspiracjami. Urodzinowe spotkanie Podkalickiego z „możnymi” tego komunistycznego światka jest okazją do wszczęcia typowych, odwiecznych rozmów Polaków o Polsce i jej miejscu w świecie. A także o przeszłości, przyszłości i fatum, które tak często daje o sobie znać w trudnych historycznych uwikłaniach. Rozmowy tych powieściowych Polaków to zupełnie nieprawomyślne opinie, wysypujące się z ust komunistycznej elity. Demaskują obłudę i fałsz systemu... Wypada w tym miejscu zwrócić uwagę właśnie na dialogi. Pierwszorzędne, często oparte na znakomitym komizmie słownym i sytuacyjnym. Rozmowy bohaterów wartkim nurtem popychają fabułę do przodu.

Mam nadzieję, że debiut powieściowy Juliusza Machulskiego jest dobrym początkiem prowadzącym ku kolejnym fabułom. W „Wiszącej małpie” czytelnik dostaje nie tylko rozrywkę, ale także starannie odwzorowany świat, w którym panowało podwójne myślenie i permanentna inwigilacja. Autor umiejętnie zaznaczył przejście od czasów stalinowskich do „odwilży”, która przynosi pewne zmiany, ale nie takie, jak by sobie większość narodu życzyła.

Dobra, przemyślana i świetnie napisana powieść – „przeabawna czarna komedia retro” – jak podaje wydawca – zgadzam się, ale myślę, że jest w tej fabule coś więcej – „ta książka jest tak inna niż wszystkie współczesne kryminały, że nie przeczytać jej byłoby prawdziwą zbrodnią” – rekomenduje na okładce znakomity pisarz Krzysztof Varga – i to jest absolutnie doskonała puenta.

ŻYCIE WYMAGA OD CIEBIE WYSTARCZAJĄCO WIELU ZOBOWIĄZAŃ

Sprawy finansowe pozostaw nam

Od 1976 roku, Polsko-Słowiańska Federalna Unia Kredytowa służy Polonii, oferując pełny zakres usług i produktów finansowych dla całej rodziny. Dzięki zaufaniu i lojalności Członków PSFCU, dbamy również o siłę całej polonijnej społeczności w USA.

*Odwiedź jeden z dwudziestu oddziałów PSFCU
w stanach Nowy Jork, New Jersey, Illinois i Pensylwania
lub otwórz konto przez Internet na **www.NaszaUnia.com!***

NASZA UNIA TO WIĘCEJ NIŻ BANK!

Do otwarcia konta obowiązują zasady członkostwa. Inne ograniczenia mogą obowiązywać.